

Barne-, likestillings – og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

19.9.12

Høring – Tilsyn under samvær

Stine Sofies Stiftelse er ikke på listen over høringsinstanser, men vi ønsker likevel å komme med noen kommentarer.

Stine Sofies Stiftelse er en prosjektorganisasjon med følgende hovedmålsetting:

- ◆ FOREBYGGE vold og overgrep mot barn
- ◆ AVDEKKE vold og overgrep mot barn
- ◆ IVARETA det voldsutsatte barnet
- ◆ PÅVIRKE myndighetene til å bedre barns rettsvern

Det kan innledningsvis presiseres at Stine Sofies Stiftelse generelt imøtekommer alle endringer som styrker rettstilstanden og ivaretagelsen av barn, pårørende og etterlatte. Vi er en prosjektorganisasjon hvor fokuset er på vold og overgrep mot barn, og det er noen av de spesifikke endringene i barneloven vi ikke har forutsetning for å uttale oss om. Stiftelsen synes høringsnotatet fremstår som både reflektert og grundig, og er glade for de endringer som departementet ønsker å gjøre på området.

Det er i høringsnotatet vist til en del forskning, og departementet har gjort et grundig arbeid både i forhold til praksis på området og skadevirkningene av å utsettes for vold og overgrep. Stiftelsen mottar mange henvendelser i forbindelse med barnefordelingssaker og samværssaker, både hvor det er mistanke/dokumentert vold og hvor konfliktnivået mellom foreldrene er betydelig. Ut fra disse erfaringene er stiftelsen positiv til alle forbedringer som gjøres på området.

De endringer som foreslås er ment å påvirke domstolspraksisen slik at terskelen for når domstolen avgjør at det ikke skal være samvær senkes, noe vi mener det er behov for etter gjeldende praksis. Vi opplever ofte i vårt arbeid henvendelser fra fortvilte foreldre hvor barn er utsatt for vold eller overgrep, men hvor domstolen likevel har pålagt samvær, med eller uten tilsyn. Dette er en uholdbar situasjon både for barnet og for den forelder som må sende barnet til slikt samvær. Vi er klar over at høringen her tar for seg tilsyn under samvær med offentlig oppnevnt person, og at dette gjelder i et fåtall av saker, men er likevel glad for at det vil bli et større fokus på vold og overgrep og at barnet i større grad skal bli hørt når det kommer til vurdering av samværssaker.

Høringsnotatet tar opp fire hovedpunkt som er gjenstand for drøfting. Stiftelsen vil komme med kommentarer til disse hovedpunktene, og vil under pkt 5 kommentere andre forslag som kommer frem i høringsnotatet.

1. Det innføres to hovedformer for nivådelt tilsyn: "beskyttet tilsyn" og "støttet tilsyn"

Stiftelsen har ingen innvendinger til at de to formene for tilsyn kalles "beskyttet tilsyn" og "støttet tilsyn".

"Beskyttet tilsyn":

Stiftelsen er enig med departementet om at rettsforlik ikke skal benyttes dersom samværsforelder har problematikk knyttet til vold, rus, psykiatri uten at barnets behov for skjerming og beskyttelse er belyst fra domstolens side. Stiftelsen har igjennom henvendelser erfart at mange føler seg "presset" til å inngå rettsforlik selv om barna gir uttrykk for at samværsforelder har utsatt barnet for vold eller overgrep. Det kan være vanskelig for forelder med daglig omsorg å stå imot press om samvær eller som må inngå samvær av økonomiske grunner, og dette vil ikke være til barnets beste.

Høringsnotatet viser til forarbeidene hvor det står følgende: "Forarbeidene forutsetter at tilsynssamvær med forelder som har utsatt barnet eller barnets familie for vold, skal være unntakstilfelle, det vil si å nekte samvær vil være hovedregelen". Det står også at samvær også nærmest vil være utelukket ved fiktiv identitet og sperret adresse. Rettspraksis om det vises til i høringen og henvendelser stiftelsen har mottatt, viser at dette ikke alltid er tilfellet. Stiftelsen er derfor meget positive til at dette blir presisert.

Selv om barnet ikke lenger er utsatt for vold eller overgrep fra samværsforelder, vil stiftelsen understreke den psykiske belastningen det kan være for et barn å ha samvær med voldsutøver. I slike tilfeller må man ut fra vurderingen om "barnets behov" komme til at samvær ikke skal finne sted, ei heller med tilsyn.

Departementet understreker at ikke ethvert beskyttelsesbehov skal kunne ivaretas gjennom tilsynsbestemmelsen, og at dette er en innstramning i forhold til gjeldende praksis. Det er viktig at tilsynsfører ikke skal være en garanti mot at barnet ikke utsettes for vold under samvær. Stiftelsen kjenner til ett tilfelle hvor en baby av tingretten ble pålagt å ha samvær med sin overgrepssøster, til tross for at samvær måtte skje med tilsyn på et offentlig sted hvor overgrep ikke kunne finne sted, hvor tilsynsfører måtte være sterk for å hindre eventuelle voldsepisoder og hvor domstolen vurderte at barnet hadde godt av å bli kjent med sin biologiske far til tross for at det kunne være stigmatiserende for henne å bli observert sammen med far, da han var kjent for overgrepene. Heldigvis anket mor avgjørelsen til lagmannsretten, som avgjorde at det ikke skulle være samvær. Stiftelsen er glad for at departementet er så tydelig på at barn ikke skal tvinges til samvær, uansett alder.

Vi er enige i at barnevernet vil være best egnet til å ha denne formen for tilsyn da det kan være barn som allerede er inne i systemet, eller barn som bør være der. Stiftelsen har ofte opplevd at barnevernet trekker seg ut av barnefordelingssaker og samværssaker da det ikke er deres område, og håper at dette kan føre til en endring på dette feltet, slik at barnets beste blir avgjørende.

"Støttet tilsyn":

Stiftelsen opplever ofte at foreldre ikke samarbeider i forhold til levering/henting av barn til samvær, da enten konfliktnivået er for høyt eller fordi omsorgsforelder er redd for samværsforelder. Stiftelsen er enig med departementet at man må gi et mer helhetlig tilbud, slik at man vurderer et mer omfattende tilsyn eller at man innfører privat tilsyn i slike situasjoner. Vi har likevel den erfaring at i saker hvor konfliktnivået er så høyt eller det er mistanke om vold, har partene vansker for å stole på den private tilsynsfører som den andre parten velger. Det må i så måte vurderes om det er gjennomførbart med privat tilsyn ved overlevering, eller om levering via familievernkontor eller i regi av barnevernet er en bedre løsning.

Stiftelsen er videre enig med departementet om at i de tilfeller hvor det er tvil om omsorgssituasjonen hos samværsforelder, skal det ikke tas noe sjanse og samværet må avskjæres eller at det gis pålegg om "beskyttende tilsyn" istedenfor "støttet".

Videre støtter stiftelsen departementet i at det ikke skal være overnattingsamvær i de tilfeller hvor tilsyn er nødvendig.

Departementet understreker at offentlig tilsyn bare skal skje hvor privat tilsyn ikke er tilstrekkelig for at formålet med tilsyn oppnås. Stiftelsen vil påpeke at privat tilsyn i mange situasjoner i utgangspunktet kunne vært godt nok, men at foreldrene i ettertid har problem med å samarbeide om dette, da spesielt i høykonfliktsaker. Ofte stoler de ikke på hverandre, og da heller ikke på personen den andre har valgt som tilsynsperson.

Vi mottar også henvendelser hvor en forelder selv har vært usatt for vold fra den andre forelder, og som er utrygg på å sende barnet til samvær. Forskningen vist til i høringsnotatet viser at denne frykten kan være reell, da en forelder som utsetter partner for vold også i større grad utsetter barnet for vold. Stiftelsen mener disse foreldrene må følges spesielt godt opp, slik at man som forelder blir trygg på å sende til samvær dersom dette likevel blir vurdert som det beste for barnet, jf forarbeidene som sier at hovedregelen er at samvær ikke skal finne sted dersom samværsforelder har utsatt partneren for vold. Barnet vil merke at omsorgspersonen er utrygg, og det vil også kunne overføres til barnet.

Stiftelsen er positiv til at barnevernet også i disse sakene kan være inne for å sikre en mer helhetlig oppfølging av familien.

2. "Barnets behov"

Det foreslås å innføre et nytt materielt vilkår – "barnets behov". Innføringen av dette vil etter departementets syn føre til en mer konkret vurdering av om tilsyn i regi av det offentlige er et egnet virkemiddel, og at dette vil styrke barneperspektivet i slike saker.

Stiftelsen støtter således forslaget dersom dette kan bidra til at barn i større grad blir hørt, og at det er barnets situasjon i den konkrete saken som blir avgjørende for utfallet.

Vi er glade for den klargjøringen departementet gjør ved at barn som ikke ønsker samvær, som den store hovedregel ikke skal tvinges til dette. Viser også til uttalelsen om at der hvor barnet over tid viser at samværet oppleves som ubekvemt, forvirrende eller skremmende, bør ikke samvær videreføres, ei heller med tilsyn. Stiftelsen er enig i dette, og vil understreke at det ikke bare er fysisk vold og overgrep som kan gjøre situasjonen skremmende for et barn. Dersom barnet har opplevd at mor eller far blir mishandlet av den andre forelder, at det utføres psykisk vold eller trusler mot barn eller omsorgsforelder, eller at forholdet mellom foreldrene er så konfliktfylt at barnet må ta belastningen, mener vi at det må vurderes om samvær bør stanses inntil situasjonen har endret seg.

Stiftelsen er positiv til at terskelen for å nekte samvær helt senkes ved at man blant annet innfører vilkåret om "barnets behov".

Departementets gjennomgang viser at barn er blitt pålagt tilsynssamvær mot sin uttalte vilje uten at dette er drøftet særskilt av domstolen. De foreslåtte endringene vil innebære at domstolen må sørge for en nærmere utredning av hvorfor barnet ikke ønsker samvær. Dette vil medføre at barn i større grad blir hørt om samvær, og at også barn under 7 år kan bli spurt om sin mening.

Stiftelsen er positiv til at domstolen må operere ut fra en føre-var-tankegang, og synes spesielt forskning som viser at volden ikke stopper med foreldrene, men ofte forverres i en bruddfase og etter bruddet, er av stor interesse.

Departementet har satt opp sjekklister i barnefordelingsaker hvor det er fremsatt påstander om vold/volden er dokumentert. Stiftelsen synes listen gir et godt grunnlag for vurdering av situasjonen, og at domstolen ved å benytte seg av denne vil få et grundig innblikk i barnets behov. Vold må tas på alvor av domstolen, og oppfølging av familien og barnet i ettertid av dom har stor betydning for hvordan barnet og foreldrene føler seg ivaretatt, og om barnet føler seg trodd. Spesielt ved dom for nekting av samvær eller ved pålegg om tilsyn vil oppfølging av familien være avgjørende.

3. Formkrav og begrunnelsesplikt ved pålegg

Stiftelsen har ingen innvending om at det stilles formkrav og begrunnelsesplikt ved pålegg. Stiftelsen ser at dette vil medføre en mer effektiv iverksetting og sikre at avgjørelsen er tatt på riktig grunnlag. Særlig positive er vi til at det skal fremgå om tilsynet skyldes vold, rus, psykiatri, høykonflikt eller kontaktetablering.

Stiftelsen støtter at tilsynet skal være tidsbegrenset og at etaten som oppnevner tilsynsperson skal kunne stille saken i bero.

Vi er også enig i at antall timer for "beskyttende tiltak" ikke skal utvides, da dette vil kunne være belastende for barnet.

4. Ansvarsfordeling ved "beskyttet tilsyn" og "støttet tilsyn"

Stiftelsen synes fordelingen mellom barnevernet og familievernet er en hensiktsmessig fordeling, da oppfølgingen vil bli bedre. Om saken allerede er registrert hos barnevernet, er stiftelsen enige i at det bør være "beskyttet tilsyn". Departementets forslag om at domstolen i forkant skal høre med barnevernet/Bufetat om pålegget er gjennomførbart i praksis er derfor av vesentlig betydning for partene.

Henvendelser fra enkeltpersoner til stiftelsen viser at foreldre og barn i etterkant av pålagt samvær føler seg alene og savner oppfølging. Departementet foreslår lovpålagt oppfølgingsplikt for barnevernet og familievernet, noe stiftelsen mener er nødvendig for å sikre oppfølging av ivaretagelse av barnet og familien. I saker med "beskyttet tilsyn" vil det være av stor verdi for barnet og for foreldrene at barnevernet er involvert.

5. Andre forslag

Stiftelsen er positiv til at det gis hjemmel for å innhente vandelsattest for tilsynspersoner.

Vi støtter også departementets presisering av at domstolen har adgang til å stille vilkår for samvær, og at dette bør nedfelles i loven.

Økonomiske og administrative forhold:

Departementet viser til at det i dag ikke er mange sakene dette gjelder, og at kostnadene ikke vil være av betydning når sakene nå i tillegg vil bli fordelt på to etater. Stiftelsen har ingen forutsetning for å vurdere dette, men mener man uansett må sørge for at det er nok midler til at tilsynet og oppfølgingen skjer på en betryggende og god måte.

Med vennlig hilsen

Stine Sofies Stiftelse

Mari Jensen
Jurist
Stine Sofies Stiftelse